

Аль-Хамадані Н. Д. Формування національної свідомості у дітей дошкільного віку засобами смарт-технологій / Н. Д. Аль-Хамадані, А. В. Попоковська // Дошкільна освіта : від традицій до інновацій: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції для студентів, аспірантів та молодих науковців (30-31 березня 2016 року, м. Суми) . – Суми: ФОП Цьома С. П., – 2016. – с. 11–14.

Наталія Аль -Хамадані , Анастасія Попковська

ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університет імені Тараса Шевченка»

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті висвітлюються теоретичні засади виховання національно свідомої особистості, дається аналіз принципів національного виховання, обґрунтовуються етапи формування національної свідомості.

Ключові слова: національне виховання, національна свідомість, національна самосвідомість, національні принципи, етнізація дітей.

В сучасних умовах розвитку української державності зростають вимоги до виховання і навчання підростаючого покоління. Це пов'язано з тим, що в українському суспільстві зростає увага до людини як носія національної свідомості, що здатна бути рушієм та перетворювачем історії. Тільки зберігши минуле, усвідомивши себе як громадянина своєї країни маємо надію на її розвиток. Особливо гостро проблема виховання національної свідомості стоїть сьогодні у дітей дошкільного віку, бо саме дошкільня є сенситивним та найбільш сприятливим для етнізації особистості періодом.

Питання виховання національно свідомої особистості завжди були і є провідними в дослідженнях як зарубіжних, так і вітчизняних педагогів та психологів. Різні аспекти національного виховання розглядали в свій час Г. Іващенко, М. Грушевський, І. Огієнко, К. Ушинський та ін. [1]. У період дошкільня активно формуються національна свідомість, любов до рідної землі,

свого народу, бажання працювати задля держави, духовної її цілісності, прищеплюється шанобливе ставлення до культури, звичаїв, традицій, виховується духовна культура українця, стверджуються принципи вселюдської моралі. Саме в цей період закладаються основи майбутньої особистості. Тому, з перших днів перебування дитини в дошкільному закладі потрібно дбати про те, щоб вона входила в світ культурно-історичних надбань українського народу.

Незважаючи на важливість та значущість цієї проблеми, вона не знаходить сьогодні однозначного та повного розв'язання як в теорії, так і в практиці сучасного дошкільця, етнізація дітей здійснюється не систематично й епізодично, шляхи її розв'язання мало ефективні.

З огляду на зазначене, виникає потреба у здійсненні теоретичного і практичного дослідження, спрямованого на глибоке вивчення даної проблеми та пошук нових шляхів і засобів їх розв'язання.

Проблема виховання національно свідомої особистості знайшла своє відображення у працях І. Зайченка, М. Маркевича, А. Макаренка, В. Сухомлинського, К. Стельмаховича, С. Русової. І. Огієнко наголошував на тому, аби зберегти свою національну сутність, маємо берегти своє рідне: берегти, щоб не винародитися, щоб не забути народу, з якого ми вийшли і постали, берегли свою віру, історію, звичаї та обряди, свою мову, і тим зберегти національну істоту свою. Щоб успішними бути сьогодні - маємо знати своє вчорашнє буття. Тільки усвідомивши своє культурно-історичне минуле зможемо рухатись вперед у своєму розвитку, особливо на теренах освіти [2].

У розвитку національної свідомості особистості виділяють три етапи. Перший етап - етнічне самоусвідомлення, яке є першоосновою, корінням патріотизму. Етнізація дитини починається з раннього періоду життя в сім'ї, з маминої колискової, з бабусиної казки, з участі дитини у народних обрядах, із народної пісні, причетності до народної творчості. У ранньому дитинстві формується культ рідного дому, сім'ї, предків, рідного села чи міста.

Фундаментальне значення в процесі етнізації має рідна мова. Другим етапом у розвитку національної свідомості людини є етап національно-політичного самоусвідомлення, який припадає переважно на підлітковий вік і передбачає усвідомлення себе як частини нації. Особливо важливим на цьому етапі є відновлення історичної пам'яті та формування почуття національної гідності. Правильне розуміння понять патріотизму та націоналізму, національно-культурної вартості; почуття національної, расової та конфесійної толерантності формуються на третьому етапі - етапі громадсько- державного самоусвідомлення [1].

Основний напрямок розвитку національної освіти на сучасному етапі визначено в одному із найголовніших принципів Державної національної програми "Освіта" ("Україна ХХІ століття") в якому акцентується на формуванні всебічно розвиненої особистості, відродженні духовності, вихованні дітей на високих моральних і духовних цінностях. Зокрема, концепція національного виховання базується на таких принципах виховання, як: народність (єдність загальнолюдського і національного), природовідповідність (врахування багатогранної і цілісної природи людини, вікових та індивідуальних особливостей дітей), культуровідповідності (створення умов для формування кращих якостей і здібностей дитини, джерел її життєвих сил), повага до особистості, виховання гуманної особистості, демократизація - сприйняття особистості виховання як вищої соціальної цінності, визнання його права на свободу, на розвиток здібностей і виявлення індивідуальності. Базовим принципом у виховання особистості українця є етнізація - наповнення виховання національним змістом, спрямованим на формування самосвідомості громадянина.

Виховання національно свідомої дитини, потребує чіткого визначення принципів і основних напрямів, а також форм, засобів і методів його здійснення. Принципи народності у вихованні та навчанні дітей є підґрунтям побудови національного дитячого закладу, фундатором якого в Україні була С.Ф. Русова (70-ті роки ХІХ ст.). Вона писала: "Міцнішою нацією в наші часи

виявляє себе та, яка краще інших вичерпала в своєму вихованні свої глибокі національні скарби й національній психології дала вільний розвиток, тому виховання має бути національним". Ідеї Софії Русової щодо формування національної свідомості знайшли своє втілення у Концепції національного дошкільного закладу України. В ній зазначається, що специфіка сучасного українського національного дошкільного закладу полягає "... у виразній перевазі в системі виховання і розвитку дітей власне українського: мови, фольклору, художньої літератури, образотворчого мистецтва, музики, народних звичаїв, форм і способів поведінки. Це творитиме для них національну культуру світу, формуватиме національну психологію, самосвідомість і національну гордість - обов'язкові складники духовно багатой особистості"[2]. Отже, засобами реалізації змісту національного виховання є перш за все, рідна мова, рідна історія, родовід, краєзнавство, рідна природа, національна міфологія, фольклор, національне мистецтво, народний календар, народні прикмети, вірування, релігійно-побутова культура, виховні та національні традиції, обряди, звичаї, національна творчість, національні пріоритети у вихованні дітей.

Ознайомлення дітей з національною культурою, традиціями неможливе без урахування принципу емоційності навчання. С. Русова була глибоко переконана, що виховання дітей має бути позначене мистецтвом, естетичним сприйняттям й емоціями. Саме від питомої ваги емоційного фактору залежить міцність засвоєння народознавчого матеріалу. Щоб якийсь образ глибоко заліг у пам'яті, почуття має збуджуватись саме цим образом або, принаймі, запам'ятовувальний образ повинен бути в тісному зв'язку з тим, який пройнятий почуттям, і до того ж однаково, якого б роду це почуття не було: страх, любов, гнів, сором чи здивування. Про це слід пам'ятати дорослим під час залучення дітей до національно-духовного життя народу. С. Русова акцентує увагу на тому, що творчі сили дітей у дошкільному закладі, пробуджуються і розвиваються за допомогою засобів національного матеріалу, найконкретнішого в тій чи іншій місцевості [3].

Отже, головним завданням національного виховання дітей дошкільного віку є формування основ національної самосвідомості — відчуття належності до певної нації, яка виявляється в етнічному самовизначенні (віднесенні себе до певної етнічної групи). Основою національної самосвідомості є національні почуття — комплекс емоцій, які фіксують суб'єктивне ставлення людей до своєї нації, її потреб і норм життя, а також до інших народів. Важливо, щоб сформовані у ранньому дитинстві національні почуття, елементи національної свідомості мали моральну спрямованість.

В подальших дослідженнях плануємо розробити методика формування національної свідомості дітей дошкільного віку, електронний посібник «Україна в нас єдина – бережи її дитино!», серію смарт-занять «Маленький патріот».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Особливості формування національної свідомості . [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bo0k.net/index.php?bid=14986&chapter=1&p=achapter>
2. Педагогічні умови виховання любові до Батьківщини у дітей дошкільного віку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kazedu.kz/referat/127717>
3. Формування національної свідомості дітей середнього дошкільного віку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studwork.org/shop/2667>